

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.411.3.3.2024

Pani
Justyna Kukulka
Dyrektor
V Liceum Ogólnokształcącego
im. ks. Piotra Ściegiennego
ul. Marszałkowska 96
25-549 Kielce

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/24/003 - Realizacja szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy w szkołach województwa świętokrzyskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	V Liceum Ogólnokształcące im. ks. Piotra Ściegiennego, ul. Marszałkowska 96, 25-549 Kielce (dalej: Szkoła, LO lub Liceum).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Justyna Kukułka, Dyrektor Szkoły w całym okresie objętym kontrolą (dalej: Dyrektor).
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Warunki organizacyjne i finansowe dla realizacji edukacji dla bezpieczeństwa, w tym szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy. 2. Realizacja edukacji obronnej i nauki udzielania pierwszej pomocy w szkołach. 3. Nadzór nad realizacją edukacji dla bezpieczeństwa i pierwszej pomocy.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2022/2023-2024/2025 (do czasu zakończenia kontroli) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały związek z ustaleniami dotyczącymi okresu objętego kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	1. Arkadiusz Pawlik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LKI/86/2024 z dnia 9 sierpnia 2024 r. 2. Monika Górniak-Napora, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LKI/87/2024 z dnia 9 sierpnia 2024 r. (akta kontroli str. 1-8)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK pozytywnie ocenia działania Dyrektora Szkoły w zakresie zapewnienia realizacji szkolenia strzeleckiego i nauczania pierwszej pomocy, przewidzianych w ramach podstawy programowej kształcenia ogólnego edukacji dla bezpieczeństwa (dalej także EdB), zmienionej rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia³.

NIK podkreśla, że podjęto skuteczne działania w celu realizacji praktycznego szkolenia strzeleckiego już w roku szkolnym 2022/2023, mimo że zgodnie z § 2 ww. rozporządzenia, Szkoła mogła przystąpić do realizacji tych zagadnień dopiero od roku szkolnego 2024/2025.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W LO zapewniono odpowiednie warunki organizacyjne i finansowe dla realizacji EdB, oraz podjęto aktywne działania w celu zapewnienia uczniom bezpłatnego szkolenia strzeleckiego z wykorzystaniem zewnętrznego finansowania, gdyż organ prowadzący Szkołę nie zapewnił warunków do realizacji tego szkolenia (w Kielcach nie utworzono strzelnicy odpowiadającej potrzebom szkół). Umożliwiono także uczniom rozwijanie zainteresowań w zakresie sportu strzeleckiego i udzielania pierwszej pomocy w ramach licznych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.

W Szkole prawidłowo przeprowadzono proces opracowania i opiniowania dokumentów organizacyjnych i planu finansowego Szkoły. Zapewniono również wymagane podstawą programową edukacji dla bezpieczeństwa warunki kształcenia, w tym m.in. zatrudniono kadrę pedagogiczną posiadającą odpowiednie wykształcenie, zajęcia realizowano w podziale na grupy, sala do nauki EdB była odpowiednio wyposażona. Prawidłowo i rzetelnie dokumentowano realizację prowadzonych zajęć i prowadzono wewnątrzszkolne ocenianie uczniów, w tym doceniano najbardziej aktywnych uczniów. Uczniowie z niepełnosprawnościami uzyskali odpowiednie wsparcie ze strony Szkoły. Dyrektor LO nadzorowała realizację zajęć EdB oraz systematycznie poddawała kontroli realizację programów nauczania z tego przedmiotu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki organizacyjne i finansowe dla realizacji edukacji dla bezpieczeństwa, w tym szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy

Opis stanu faktycznego

1.1. Dyrektor szkoły terminowo opracowała i poddała opiniowaniu dokumenty związane z organizacją pracy Szkoły na lata szkolne 2022/2023-2023/2024, tj. arkusze organizacyjne (w tym *przydział godzin* dla nauczycieli), projekty planów finansowych i plany pracy Szkoły.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. poz. 1705 (dalej: rozporządzenie w sprawie zmiany podstawy programowej EdB). Zgodnie z § 1 pkt 1 lit. c i e tego rozporządzenia zmieniono podstawę programową EdB określoną w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z 2022 poz. 622).

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Aneks do arkusza organizacyjnego na rok szkolny 2022/2023⁵ według stanu na dzień 1 września 2023 r. został zatwierdzony przez organ prowadzący w dniu 28 września 2022 r., a na rok szkolny 2023/2024⁶ w dniu 2 października 2023 r. – (według stanu na dzień 4 września 2023 r.) Dokumenty te zostały wcześniej pozytywnie zaopiniowane przez Związek Nauczycielstwa Polskiego oraz Komisję Koła NSZZ „Solidarność” w LO, co potwierdzały umieszczone na nich stosowne pieczęcie i podpisy.

W obu arkuszach organizacji szkoły zaplanowano nauczanie przedmiotu EdB zgodnie z przepisami oświatowymi, a mianowicie:

- na lata szkolne 2022/2023-2023/2024 przewidziano realizację przedmiotu EdB w klasie pierwszej liceum ogólnokształcącego w wymiarze jednej godziny tygodniowo, tj. zgodnie z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół⁷;
- zapewniono odpowiednie warunki organizacyjne dla efektywnej realizacji nauki pierwszej pomocy w ramach EdB, tj. dokonano podziału klas na grupy o liczebności nie większej niż 15 uczniów w ramach zajęć realizowanych w II półroczu każdego roku szkolnego w szczególności podczas ćwiczeń z resuscytacji krążeniowo-oddechowej, postępowania z osobą nieprzytomną oraz opatrywania ran, złamań i krwotoków, zgodnie z § 7 ust. 1 pkt 3 i ust. 3 rozporządzenia z 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania i § 7 ust. 1 pkt 3 i ust. 3 rozporządzenia z 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania. Przepisy te stanowią, że w liceum ogólnokształcącym podział na grupy jest obowiązkowy na nie więcej niż połowie godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego, dla których z treści programu nauczania wynika konieczność prowadzenia ćwiczeń, (w oddziałach liczących więcej niż 30 uczniów), w przypadku oddziałów liczących mniej uczniów podziału na grupy można dokonać za zgodą organu prowadzącego szkołę.

W okresie objętym kontrolą aneksowano arkusz organizacji szkoły⁸. Zmiany te każdorazowo zatwierdzał organ prowadzący. Żaden z tych aneksów do arkuszy organizacji pracy Szkoły nie zawierał zmian dotyczących realizacji EdB.

W arkuszach nie uwzględniano dodatkowych godzin na zajęcia mające na celu realizację edukacji obronnej (np. koła zainteresowań, oddział mundurowy itp.).

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: (...) *W szkole są utworzone grupy zainteresowań: strzelecka i sanitarna, które realizują swój program jako dodatkowe zajęcia pozalekcyjne w ramach 40 godzin pracy nauczyciela/opiekuna. Takich zajęć nie uwzględnia się w arkuszu, natomiast są wpisane do Planu pracy szkoły na dany rok.* W okresie objętym kontrolą w Szkole funkcjonowały ww. koła zainteresowań. Opiekunką grupy sanitarnej była nauczycielka EdB (D.S.), zaś opiekunem grupy strzeleckiej nauczyciel języka niemieckiego (D.N.)⁹.

Zgodnie z art. 70 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹⁰, plany finansowe LO zostały pozytywnie zaopiniowane przez Radę Pedagogiczną Szkoły, tj. na rok 2022 – przyjęte uchwałą nr 26/2022 z dnia 15 września 2022 r., na

⁵ Projekt arkusza organizacji szkoły został przekazany do organu prowadzącego w 20 kwietnia 2022 r.

⁶ Projekt arkusza organizacji szkoły został przekazany do organu prowadzącego 18 kwietnia 2023 r.

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 80, zastąpionym od 1 września 2024 r. przez rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 781) dalej: rozporządzenie z 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania lub rozporządzenie z 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania.

⁸ W roku szkolnym 2022/2023 – arkusz projekt majowy i aneks wrześniowy: 1 września 2022 r.; aneksy: zmiany na 30 września 2022 r., 24 października 2022, 28 listopada 2022 r., 13 marca 2023 r., 4 maja 2023 r.; w roku szkolnym 2023/2024 – arkusz projekt majowy: 1 września 2023 r., arkusz wrześniowy: 4 września 2023 r., aneksy: zmiany na 1 października 2023 r., 18 stycznia 2024 r., 26 lutego 2024 r. i 20 maja 2024 r.

⁹ Podporucznik Wojsk Obrony Terytorialnej

¹⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 737, ze zm.

rok 2023 – uchwałą nr 26/2023 z dnia 14 września 2023 r. Uchwałami Rady Rodziców zaopiniowane zostały projekty budżetu na rok szkolny 2022/2023 i 2023/2024¹¹.

W planach finansowych (projekty/wnioski) nie przewidziano zakupu dodatkowych pomocy dydaktycznych do EdB i kosztów dowozu uczniów do strzelnic.

Dyrektor wyjaśniła: (...) *Zajęcia były realizowane w porozumieniu ze stowarzyszeniami, które posiadały własny sprzęt niezbędny do realizacji tych zajęć i zajęcia odbywały się na terenie szkoły lub w najbliższym otoczeniu.*

Stosownymi uchwałami Rady Pedagogicznej zatwierdzone zostały również *Plany Pracy V Liceum Ogólnokształcącego im. ks. Piotra Ściegiennego w Kielcach*, tj. na rok szkolny 2022/2023 - uchwałą nr 21/2022 z dnia 30 sierpnia 2022 r., a na rok szkolny 2022/2023 - uchwałą nr 21/2023 z dnia 31 sierpnia 2023 r.

(akta kontroli str. 9-37, 51-52, 55-56, 187-191)

1.2. W okresie objętym kontrolą zajęcia z przedmiotu EdB prowadzone były przez nauczyciela dyplomowanego o odpowiednich kwalifikacjach do nauczania tego przedmiotu, tj. zgodnych z określonymi w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹² (dalej: rozporządzenie w sprawie kwalifikacji nauczycieli) oraz poprzednio obowiązującym rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹³. Osoba ta oprócz wykształcenia kierunkowego (tj. ukończyła studia podyplomowe pn. Dydaktyka Przysposobienia Obronnego, które obejmowały m.in. dydaktykę strzelań sportowych), miała także przygotowanie do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy wymagane § 11 rozporządzenia w sprawie kwalifikacji nauczycieli. Ponadto pedagog uczestniczył w szkoleniu pt. „*Zmiany podstawy programowej edukacji dla bezpieczeństwa w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych od 1 września 2022 r.*”¹⁴ oraz ukończyła w 2022 r. kurs prowadzony przez Świętokrzyski Oddział Okręgowy PCK w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskała tytuł ratownika.

(akta kontroli str. 38-50)

1.3. Szkoła dysponowała помещeniem do nauki EdB (sala nr 25) wyposażonym w odpowiednie pomoce dydaktyczne oraz sprzęt do nauki tego przedmiotu. Zgromadzono w nim m.in.: pięć fantomów szkoleniowych, cztery apteczki, 60 masek przeciwgazowych, rentgenometr, radiometr, cztery sygnalizatory skażeń, jeden zestaw ran, kolorymetr (miernik poziomu napromieniowania), pięć par noszy, koce, ubrania i rękawiczki ochronne. Ponadto sala wyposażona była w sprzęt audiowizualny i prezentacyjny (telewizor, video, laptop, zamontowany na stałe rzutnik). Dodatkowo na ścianach znajdowały się plansze/rysunki/schematy związane z tematyką udzielania pierwszej pomocy, w tym m.in.: jak postępować w przypadku ciała obcego w drogach oddechowych, jak układać osoby w stanach zagrożenia, jak rozpoznawać nagle zatrzymanie akcji serca.

Jak wynika z wyjaśnień nauczyciela, na pierwszej godzinie lekcyjnej EdB w ramach realizacji działu pn. edukacja obronna uczniowie zapoznawani byli z zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy strzelnicy.

W okresie objętym kontrolą, w związku z wprowadzeniem zmian w nauczaniu EdB w LO realizowano:

¹¹ Odpowiednio: uchwały nr 2 Rady Rodziców z dnia 15 września 2022 r. i z dnia 14 września 2022 r.

¹² Dz. U. poz. 2102.

¹³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1289, ze zm.

¹⁴ Zorganizowanym przez Samorządowy Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, w dniu 30 sierpnia 2022 r.

- projekt pn. *My, młode pokolenie – tobie Ojczyzno – Szkolenie proobronne dla uczniów świętokrzyskich placówek oświatowych* (edycja I i edycja II)¹⁵, dofinansowany ze środków Ministerstwa Obrony Narodowej i realizowany, na podstawie porozumień zawartych ze Stowarzyszeniem Aktywności Zawodowej „PASSA” i realizowany w terminie od września do listopada w 2022 r. i w tych samych miesiącach w 2023 r. Projekt zakładał organizację specjalistycznych szkoleń proobronnych, w ramach, których zostały przeprowadzone bezpłatne szkolenia i inne przedsięwzięcia, w tym m.in.: przeprowadzanie konferencji dla nauczycieli, przekazanie filmu instruktażowego, proobronnych pakietów edukacyjnych i plakatów, broszur edukacyjno-promocyjnych, zorganizowanie akcji promującej służbę wojskową „Bliżej Wojska”; możliwość uczestnictwa w konkursie strzeleckim.

Z podpisanych porozumień wynikało, że zakres przedmiotowy specjalistycznych szkoleń realizowanych w ramach projektu obejmował m.in.: omówienie ogólnych zasad działania i budowy broni palnej, bezpiecznego obchodzenia się z bronią i zachowania się na strzelnicy, a także organizacji bezpiecznego schronu, przygotowania plecaka przetrwania, zasad alarmowania o zagrożeniu z powietrza, procedury postępowania w przypadku znalezienia granatu lub innego niebezpiecznego przedmiotu, udzielania pierwszej pomocy. Zajęcia przeprowadzono na symulatorze *LASER SHOT*¹⁶ przy użyciu pistoletu Glock, w postawie stojącej, z odległości 10 m;

- „Program Upowszechniania Strzelectwa na lata 2023-2025” na podstawie porozumienia zawartego z Akademickim Związkiem Sportowym¹⁷, w zakresie przeprowadzenia bezpłatnych zajęć teoretycznych i praktycznych ze strzelectwa, z wykorzystaniem mobilnych strzelnic laserowych na terenie Szkoły. W ramach współpracy Szkoła została zobowiązana m.in. do oddelegowania minimum jednego nauczyciela, który wraz z koordynatorem programu, przygotowania Szkoły i młodzieży do zajęć teoretycznych i praktycznych, w tym ustalenia terminu zajęć praktycznych (dwie godziny lekcyjne dla klas trzecich i czwartych) oraz przygotowania pomieszczenia do przeprowadzenia zajęć praktycznych.

(akta kontroli str. 53-54, 57-74)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Szkoły w zbadanym zakresie.

2. Realizacja edukacji obronnej i nauki udzielania pierwszej pomocy w szkołach

Opis stanu
faktycznego

2.1. W latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024 w Liceum było osiem klas pierwszych (od A do H). Do klas tych uczęszczało 13 uczniów, którzy przedstawili orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Szczegółową analizą objęto dokumentację czterech klas (po dwie w każdym roku szkolnym):

- dwie, w których uczęszczało po dwóch takich uczniów, tj. klasę D w roku szkolnym 2022/2023 i klasę E w roku szkolnym 2023/2024;
- dwie, w których uczył się jeden taki uczeń, tj. klasę B z każdego roku szkolnego.

(akta kontroli str. 77)

¹⁵<https://stowarzyszeniepassa.pl/aktualnosci/projekty/my-mlode-pokolenie---tobie-ojczyzno--szkolenia-proobronne-dla-uczniow-swietokrzyskich-placowek-oswiatowych> (dostęp 24 września 2024 r.).

¹⁶ System ten umożliwia realizację tych samych programów szkoleniowych co na strzelnicy bojowej bez konieczności stosowania ostrej broni i amunicji. Strzelanie odbywa się przy pomocy replik broni palnej (Glock, Beretta, Colt) z wbudowanym emitery laserowym.

¹⁷ Działającym jako Operator Programu na podstawie umowy z Ministerstwem Sportu i Turystyki.

W Liceum dokumentowano proces dydaktyczny w wykorzystaniem dziennika elektronicznego. W odniesieniu do ww. czterech klas objętych kontrolą wykazano, że tematy zajęć edukacyjnych zostały każdorazowo wpisane.

Przy każdym z uczniów w zakładce *Nauczyciel/Zestawienia/Frekwencja* odnotowano jego obecność w tym liczbę godzin usprawiedliwionych i nieusprawiedliwionych. Wpisano każdorazowo śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne. Przeprowadzone zajęcia edukacyjne były potwierdzone identyfikatorem nauczyciela.

Uczniowie i ich rodzice/opiekunowie byli informowani odpowiednio na pierwszych zajęciach lekcyjnych oraz na spotkaniu na pierwszym zebraniu we wrześniu o:

- wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania;
- sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów;
- warunkach i trybie otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych.

(akta kontroli str. 83-85, 169, 171, 173, 175)

Dla wszystkich uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowano Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne (IPET) zawierające m.in. dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia z przedmiotu EdB. Najczęściej było to: przygotowanie sprawdzianów w formie dogodnej dla ucznia; unikanie negatywnego oceniania wobec klasy; zwiększenie ilości czasu na rozwiązywanie zadań oraz na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji. IPET nie zawierały wskazań dotyczących realizacji zajęć praktycznych w ramach EdB, w tym udziału w szkoleniu strzeleckim, gdyż zostały opracowane przed wprowadzeniem zmian w podstawie programowej EdB.

Jak oświadczył nauczyciel przedmiotu EdB, *praca z ww. uczniami polegała na dostosowaniu czasu dla ucznia, dostosowaniu liczby zadań do wykonania, indywidualnym wyjaśnieniu zagadnień niezrozumiałych dla ucznia, zapisaniu zadania w zakładce: „Zadania domowe” oraz przekazywaniu notatek przez aplikację Teams. W pracy z tymi uczniami każdorazowo biorę pod uwagę zalecenia wynikające z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i IPET.*

(akta kontroli str. 83-124, 214-220)

W Statucie Liceum znajdowały się *Szczegółowe zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów – Wewnętrzne Zasady Oceniania*. Zgodnie z § 88 ust. 2 Statutu nauczyciele poszczególnych przedmiotów tworzą *Przedmiotowe Zasady Oceniania* (PZO). PZO z EdB zostały opracowane przez nauczyciela przedmiotu i znajdują się na stronie internetowej 5lo.kielce.eu w zakładce *V LO DZIŚ – Przedmiotowe Zasady Oceniania*¹⁸.

Zgodnie z § 95 Statutu minimalna liczba ocen cząstkowych na podstawie, której wystawia się ocenę klasyfikacyjną powinna (w przypadku EdB) wynosić co najmniej trzy. Ponadto ocenianie powinno być systematyczne, rytmiczne i obejmować pełny zakres materiału oraz uwzględniać wszystkie formy aktywności ucznia.

(akta kontroli str. 125-155)

W przypadku uczniów klas objętych szczegółowym badaniem stwierdzono, że ocenie podlegały wszystkie formy aktywności, ocen tych dokonywano systematycznie i rytmicznie, a ich liczba wynosiła od 3 do 13.

Osiągnięcia edukacyjne uczniów klasy B i klasy D w roku szkolnym 2022/2023 nauczyciel ocenił bardzo wysoko, tj. odpowiednio 85% i 100% uczniów otrzymało oceny celujące śródroczne i końcoworoczne. W następnym roku szkolnym dotyczyło to odpowiednio 20% i 58% uczniów z klas B i E.

¹⁸ <https://5lo.kielce.eu/zawartosc/przedmiotowe-zasady-oceniania>

Zgodnie z zasadami oceniania przyjętymi w szkole, ocenę celującą otrzymuje uczeń, który m.in.: opanował w 100% wiadomości i umiejętności określonych w wymaganiach podstawy programowej; przedstawia własne koncepcje rozwiązań, działań; systematycznie wzbogaca swoją wiedzę i umiejętności, dzieli się tym z grupą; Reprezentuje szkołę w konkursach przedmiotowych. Uczniowie z tych klas uczestniczyli w zawodach strzeleckich i uzyskali wysokie oceny bieżące.

(akta kontroli str. 156-159)

W Liceum prowadzono *Rejestr wyjść* zawierający: datę, miejsce i godzinę wyjścia oraz powrotu, cel wyjścia, imiona i nazwiska opiekunów, liczbę uczniów oraz podpisy opiekunów i dyrektora. W latach szkolnych 2022/2023-2024/2025 (wg stanu na 23 września 2024 r.) odbyło się 19 wycieczek związanych ze szkoleniami strzeleckimi oraz obronnością i udzielaniem pierwszej pomocy, w których brali udział uczniowie z klas I-IV.

(akta kontroli str. 160-168, 192)

Analiza wszystkich wypadków zarejestrowanych w szkole wykazała, że żaden z nich nie miał miejsca podczas prowadzenia zajęć z EdB.

(akta kontroli str. 75-76, 79-82)

2.2. Po uzyskaniu pozytywnych opinii Rady Pedagogicznej, Dyrektor Liceum stosownymi decyzjami¹⁹ dopuszczała program nauczania dla EdB oraz podręcznik *Edukacja dla bezpieczeństwa. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych*.

Program nauczania²⁰ obejmował 30 godzin lekcyjnych i składał się z pięciu modułów:

I. Bezpieczeństwo państwa (4 godziny lekcyjne);

II. Ochrona ludności i obrona cywilna (4 godziny);

III. Działania ratownicze w sytuacji zagrożeń (6 godzin);

IV. Pierwsza pomoc w nagłych stanach zagrożenia życia (12 godzin);

V. Edukacja zdrowotna w roku szkolnym 2022/2023, a od roku szkolnego 2023/2024 edukacja obronna (4 godziny).

(akta kontroli str. 76-77)

NIK zauważa, że zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w podstawie programowej nauczania EdB w liceum ogólnokształcącym, przewidziano już od roku szkolnego 2022/2023 realizację dodatkowych zagadnień dotyczących: (1) reagowania w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi (tzw. survivalu, w tym miejsca schronienia); (2) zasad pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia zagrożenia z użyciem broni konwencjonalnej, (3) cyberbezpieczeństwa w wymiarze wojskowym oraz (4) szkolenia strzeleckiego uczniów.

Mimo że zmiany te nie były uwzględnione w pierwotnie przyjętym programie nauczania to zostały one zrealizowane. Jak wynika z analizy dokumentacji w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024 wszystkie treści przewidziane programem nauczania dla EdB oraz zmianą wynikającą z ww. rozporządzenia, a także liczba zajęć teoretycznych i praktycznych w klasach objętych szczegółowym badaniem, zostały w pełni zrealizowane. Średnio w klasach tych rocznie odbyło się 31,75 godzin lekcyjnych, z czego w podziale na grupy 15,63. Zajęcia odbywały się w klasie do tego przeznaczonej i odpowiednio wyposażonej, co opisano w punkcie 1.3.

(akta kontroli str. 169-175, 193-196)

NIK zauważa, że w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024 zrealizowano zajęcia praktyczne ze szkolenia strzeleckiego, mimo że zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie zmiany podstawy programowej EdB, szkoły, które nie miały dostępu do

¹⁹ Decyzje nr: 1/2022 i 2/2022 z 30 czerwca 2022 r.; 1/2022 i 2/2022 z 29 czerwca 2023 r.; 1/2022 i 2/2022 z 27 czerwca 2024 r.

²⁰ https://operon.pl/content/download/34713/272286/version/2/file/EdB_Program_nauczania.pdf; numer dopuszczenia MEiN -1007/2019 <https://operon.pl/Oferata/Liceum-i-technikum/Edukacja-dla-bezpieczenstwa>; numer dopuszczenia MEiN – 1185/2023

strzelnic powiatowych (miasto Kielce nie dysponuje taką strzelnicą) mogły rozpocząć realizację zajęć praktycznych od roku szkolnego 2024/2025.

W klasach pierwszych na szkolenie strzeleckie przeznaczono trzy godziny, w tym jedną godzinę instruktażu i dwie godziny praktycznego strzelania, a zajęcia z pierwszej pomocy były realizowane w trakcie całego półrocza.

(akta kontroli str. 169-176, 179, 214-220)

W roku szkolnym 2024/2025 wszystkie klasy pierwsze zrealizowały do czasu zakończenia kontroli NIK liczbę godzin strzelania oraz znaczną liczbę zajęć z zakresu pierwszej pomocy przewidzianą w podstawie programowej.

(akta kontroli str. 160-163, 219)

2.3. W Liceum działały grupy: sanitarna i strzelecka. Opiekunem pierwszej z nich był nauczyciel prowadzący zajęcia z EdB. Zgodnie ze sprawozdaniami z działalności tych grup w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024:

- grupa sanitarna miała zajęcia m.in. z próbnej ewakuacji, przepisów Międzynarodowej Rady Resuscytacji, pierwszej pomocy (rany i krwotoki, pomoc na polu walki), RKO;
- grupa strzelecka przede wszystkim przeprowadzała treningi na strzelnicy i w terenie²¹. Ponadto uczestniczyła w programie *My Młode Pokolenie – Tobie Ojczyzno*.

Jak oświadczyła Dyrektor w szkole, we współpracy ze Świętokrzyskim Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym (WOPR), uczniowie przechodzili jednogodzinne szkolenie z użyciem specjalistycznych fantomów.

(akta kontroli str. 36, 187-191, 214-220)

W szkole corocznie we wrześniu przeprowadzano też ćwiczenia ewakuacyjne dla wszystkich, a w dniach 18-19 września 2024 r. na sali gimnastycznej odbyły się zajęcia samoobrony.

(akta kontroli str. 214-220)

Zgodnie ze *Sprawozdaniami dyrektora szkoły z nadzoru pedagogicznego*, które opisano w punkcie 3.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego, w roku szkolnym 2022/2023 uczniowie klas drugich wzięli udział w spotkaniu z ratownikiem medycznym z Centrum Powiadamiania Medycznego w Kielcach, a uczniowie klas czwartych w spotkaniu z przedstawicielami wojsk ochrony terytorialnej.

W roku szkolnym 2023/2024 młodzież brała udział w warsztatach proobronnych *My młode pokolenie – Tobie Ojczyzno* (szkolenie umiejętności strzeleckich, kształcenie postaw proobronnych). Reprezentacja szkoły wzięła udział w szkoleniu-konkursie strzeleckim zorganizowanym przez Stowarzyszenia „Passa” przy wsparciu MON. Zawody odbyły się 9 listopada 2023 r. na strzelnicy GT6 CitySport Kielce Sp. z o.o. Celem projektu było propagowanie postaw proobronnych oraz strzelectwa amunicją ostrą wśród młodzieży. W dniu 20 listopada 2023 r. na konferencji podsumowującej projekt Liceum uzyskało Certyfikat Bezpieczeństwa (druga edycja).

Ponadto w ramach Szkolnej Grupy Strzeleckiej kilkakrotnie brali udział w szkoleniach na strzelnicy GT6 (strzelanie z pistoletu Glock oraz karabinka Skorpion) oraz na strzelnicy wirtualnej. Brali udział w trzech rajdach pieszych dotyczących orientacji w terenie.

(akta kontroli str. 77-78)

2.4. Dyrektor wyjaśniła, że umiejętności uczniów były oceniane na podstawie aktywności na zajęciach oraz oddanej pracy *Mój plecak przetrwania*. Umiejętności

²¹ Strzelali na ostro (21 października 2022 r.), Snajper (23 października 2022 r.), Kolejne strzały (27 października 2022 r.), Tylko trening czyni mistrza (2 grudnia 2022 r.), Zielona opcja (20 grudnia 2022 r.), Wyszukani żyją dłużej (13 marca 2023 r.), Zapachniało prochem (27 marca 2023 r.), Zwiększamy kaliber (12 kwietnia 2023 r.), Azymut na zmęczenie (4 czerwca 2023 r.), Razem można więcej (27 września 2023 r.), Najtrudniej zwyciężyć siebie (13 października 2023 r.), Azymut 3 – Niepodległość w terenie (11 listopada 2023 r.), Mission impossible (18 stycznia 2024 r.), Azymut 5 – O jeden most za daleko (26 kwietnia 2024 r.).

dotyczące szkolenia strzeleckiego nie były oceniane ze względu na osobiste i emocjonalne podejście do broni. Uczniowie, rodzice oraz nauczyciele nie zgłaszali żadnych wątpliwości i trudności związanych ze zmianami w podstawie programowej w odniesieniu do EdB. Największy problem stanowiła realizacja zajęć praktycznego strzelania ze względu na brak dostępu do stacjonarnych strzelnic, co wymusza poszukiwanie alternatywnych strzelnic wirtualnych.

W ocenie Dyrektora, szkoła otrzymała odpowiednie wsparcie w realizacji zagadnień związanych z realizacją szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy. Z ofertą współpracy zgłosiły się: Stowarzyszenie PASSA (w ramach projektu *My Młode Pokolenie – Tobie Ojczyzno*), Akademicki Związek Sportowy, WOPR. W roku szkolnym 2024/2025 zajęcia na wirtualnej strzelnicy będą realizowane przy współpracy i w porozumieniu ze ŚCDN, a zajęcia z pierwszej pomocy przedmedycznej dodatkowo będą prowadzone przez WOPR.

(akta kontroli str. 177-180, 227-235)

Nauczyciel EdB złożył tożsame w treści wyjaśnienia i dodał ponadto, iż uczniowie zgłaszają niechęć do podejmowania ćwiczeń z bronią, co jest spowodowane indywidualnym podejściem, stanem zdrowia, wyznawanymi zasadami (pacyfizm) bądź lękiem przed bronią. Trudności te rozwiązywane są poprzez rozmowy i przekonywanie, co do umiejętności np. zabezpieczenia broni w momencie jej znalezienia w czasie wojny.

(akta kontroli str. 214-220)

Wychowawcy dwóch klas pierwszych (1B i 1E z roku szkolnego 2023/2024) podali, że nauczyciel EdB zgłaszał problem braku funduszy na zakup wyposażenia które umożliwiłyby przeprowadzenie zajęć z zakresu szkolenia strzeleckiego.

(akta kontroli str. 181-184)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Stwierdzone
nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Szkoły w zbadanym zakresie.

3. Nadzór nad realizacją edukacji obronnej w szkole

Opis stanu
faktycznego

3.1. Dyrektor V LO sporządziła *Plany nadzoru pedagogicznego* na lata szkolne 2022/2023 i 2023/2024, które przedstawiono Radzie Pedagogicznej odpowiednio 15 września 2022 r. i 14 września 2023 r. Zgodnie z nimi, a także *Sprawozdaniem dyrektora szkoły z nadzoru pedagogicznego* za ww. lata (zawierające wyniki kontroli oraz wspomaganie nauczycieli) nie zaplanowano i nie prowadzono nadzoru nad realizacją EdB lub/i programów edukacji obronnej (nie wynikało to bezpośrednio z polityki oświatowej państwa).

Zgodnie z ww. *Sprawozdaniem* za każdy semestr i rok szkolny²² (łącznie cztery *Sprawozdania*) Dyrektor w ramach nadzoru pedagogicznego przeprowadzała kontrolę m.in.: prawidłowego prowadzenia e-dzienników pod względem danych o uczniach, systematyczności oceniania, wpisów tematów, frekwencji; zgodności planów pracy nauczyciela z obowiązującą podstawą programową oraz przepisami prawa; systematyczności prowadzenia korespondencji z rodzicami; przestrzegania zapisów statutu dotycząca WZO i PZO.

Każdorazowo Dyrektor stwierdzała, że programy nauczania były zgodne z podstawą programową i na bieżąco była kontrolowana ich realizacja. Zawierały one odpowiednie metody i formy pracy oraz były dostosowane dla uczniów z orzeczeniami i opiniami do zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznej. Realizacja podstawy programowej przebiegała bez zakłóceń.

²² Sprawozdania z nadzoru wraz z wnioskami do dalszej pracy przedłożono Radzie Pedagogicznej: 19 stycznia 2023 r., 31 sierpnia 2023 r., 18 stycznia 2024 r. i 28 sierpnia 2024 r.

Jak wyjaśniła Dyrektor nadzór polegał ponadto na obecności na zajęciach praktycznych organizowanych przez AZS i Stowarzyszeniem *Passa* zgodnie z zawartymi porozumieniami.

(akta kontroli str. 77-78, 221-223)

Sposoby wykorzystania wyników nadzoru pedagogicznego w celu doskonalenia pracy szkoły zawarte w ww. *Sprawozdaniach* były każdorazowo zatwierdzane uchwałami Rady Pedagogicznej w sprawie ustalenia sposobu wykorzystania wyników nadzoru pedagogicznego.

(akta kontroli str. 209-212)

Wicedyrektor Szkoły w latach szkolnych 2022/2023-2023/2024 przeprowadziła łącznie 26 kontroli dzienników lekcyjnych (sprawdzenie zgodności programu z bieżącymi zmianami; sprawdzenie zgodności wybranego podręcznika; kontrola zapisów w e-dzienniku). W ich wyniku nigdy nie stwierdzono żadnych braków w odniesieniu do EdB. W dniu 30 października 2023 r. w celu formalnej oceny pracy nauczyciela EdB przeprowadzono hospitację lekcji w zakresie prawidłowości organizacji i przebiegu lekcji. We wnioskach z hospitacji jako silne strony nauczyciela wymieniono pełną kontrolę nad przebiegiem lekcji oraz dobry kontakt z uczniami. Nie wydano żadnych zaleceń, ani też nie wskazano niczego, co należałoby poprawić.

(akta kontroli str. 78, 197-203)

W okresie objętym kontrolą nauczyciel EdB odbył trzy szkolenia: w zakresie zmiany podstawy programowej EdB od 1 września 2022 r., przeciwpożarowe oraz okresowe z BHP dla nauczycieli. Ponadto ukończył kurs kwalifikowanej pierwszej pomocy.

(akta kontroli str. 43, 45, 77)

3.2. W szkole wszyscy nauczyciele (poza czterema nowoprzyjętymi 1 września 2024 r.) oraz pracownicy obsługi i administracji mieli ukończone szkolenie z pierwszej pomocy przedmedycznej.

(akta kontroli str. 204-207)

Zgodnie z zawartym z AZS *Porozumieniem* w zakresie przeprowadzenia zajęć strzeleckich Szkoła zobowiązała się do odtworzenia filmu instruktażowego (w ramach przewidzianej w programie jednej godziny teorii), a AZS, jako Operator *Programu Upowszechnienia Strzelectwa*, zobowiązał się do przekazania uczniom vademecum zawierające informacje dotyczące zasad strzelectwa, budowy i posługiwania się bronią, a także zasad bezpieczeństwa.

(akta kontroli str. 63-64)

3.3. W *Księżce skarg i wniosków Nr 1* szkoły brak wpisów. Rzecznik Praw Ucznia w Liceum od 1 września 2022 r. nie odnotował żadnych problemów zgłaszanych przez uczniów w zakresie realizacji szkolenia strzeleckiego oraz nauki udzielania pierwszej pomocy.

(akta kontroli str. 77, 185-186)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania Szkoły w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Kielce, grudnia 2024 r.

Kontrolerzy

Arkadiusz Pawlik
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Monika Górniak-Napora
starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
podpis